

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vladimíra Sládečka, soudce Pavla Šámala a soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy o ústavní stížnosti stěžovatele **Bc. J. V.**, zastoupeného Mgr. Markem Urbišem, advokátem se sídlem v Opavě, Partyzánská 18, proti výroku I rozsudku Krajského soudu v Ostravě č. j. 13 Co 103/2022-324 ze dne 21. 7. 2022 a výrokům I, II a III rozsudku Okresního soudu v Opavě č. j. 14 Nc 326/2020-177 ze dne 16. 12. 2021, za účasti **Krajského soudu v Ostravě** a **Okresního soudu v Opavě**, jako účastníků řízení, a dále **a) MUDr. T. V.**, a **b) nezletilého V. V.**, zastoupeného opatrovníkem městem O., jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Výrokem I rozsudku Krajského soudu v Ostravě č. j. 13 Co 103/2022-324 ze dne 21. 7. 2022 a výroky I, II a III rozsudku Okresního soudu v Opavě č. j. 14 Nc 326/2020-177 ze dne 16. 12. 2021 byla porušena práva stěžovatele zaručená v čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

II. Výrok I rozsudku Krajského soudu v Ostravě č. j. 13 Co 103/2022-324 ze dne 21. 7. 2022 a výroky I, II a III rozsudku Okresního soudu v Opavě č. j. 14 Nc 326/2020-177 ze dne 16. 12. 2021 se ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Ústavní stížností jsou napadena rozhodnutí obecných soudů vydaná ve věci péče o nezletilého vedlejšího účastníka b) [nar. 2018], syna stěžovatele a vedlejší účastnice a). Stěžovatel namítá, že napadenými rozsudky byla porušena jeho základní práva podle čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

II. Řízení před obecnými soudy

2. Okresní soud v Opavě (dále jen „nalézací soud“) svěřil nadepsaným rozsudkem nezletilého pro dobu po rozvodu manželství rodičů do péče matky (výrok I), určil stěžovateli výživné a rozhodl o nedoplatku na výživném a způsobu jeho zaplacení (výroky II a III). Dospěl k závěru, že je v zájmu nezletilého svěřit jej do výlučné péče matky, neboť je ještě útlého věku (v době rozhodování byl tříletý) a je primárně citově navázan na matku, s níž dosud strávil většinu života; bude tak „zajištěno, aby měl jednotné výchovné prostředí, které ke svému dalšímu řádnému psychickému a fyzickému vývoji nezbytně potřebuje“ (bod 28 rozsudku). Do budoucna střídavou péčí nevyločil, jeho závěr však pro danou chvíli neovlivnilo ani zjištění, že „je to také otec, kdo má dostatečné podmínky pro péči o nezletilého, kdo je schopen se o chlapce postarat a kdo má (stejně jako matka) srovnatelnou rodičovskou způsobilost“ (tamtéž). Nalézací soud dále upravil „široký“ styk dítěte se stěžovatelem s ohledem na prokázané zjištění, že chlapec je na pobyt u otce dlouhodobě zvyklý a má k němu silný a pozitivní citový vztah; neztotožnil se s názorem vedlejší účastnice, že by nezletilý byl v době jeho rozhodování na matku fixován natolik, aby nezvládl strávit u otce tři noci po sobě od čtvrtka do neděle. V této souvislosti rovněž uzavřel, že cestovat mezi bydlišti rodičů jedenkrát týdně není v rozporu se zájmy nezletilého.

3. K odvolání stěžovatele Krajský soud v Ostravě (dále jen „odvolací soud“) výroky I–III rozsudku nalézacího soudu výrokiem I potvrdil, k dalšímu řízení vrátil tomuto soudu věc pouze v části nenapadených výroků upravujících styk stěžovatele s nezletilým. Odvolací soud doplnil dokazování o zprávu z dětské skupiny nezletilého, podle které je po návštěvě u otce plačtivý a nekomunikativní. Ze zprávy psychologky dále zjistil, že rozvoj sociálních dovedností nezletilého je v důsledku narušené komunikace mezi rodiči, nízkého věku a zátěže plynoucí ze vzdálenosti bydlišť rodičů zpomalený; v případě předčasného nastavení režimu střídavé péče nelze podle psychologky plně vyloučit problémy se socializací v budoucnu. Námitky stěžovatele vůči věrohodnosti a objektivitě uvedených důkazů odvolací soud nepřijal a ztotožnil se se závěrem nalézacího soudu, že vzhledem k nízkému věku nezletilého a vzdálenosti bydlišť rodičů není střídavá péče v nejlepším zájmu dítěte. Na podporu svých závěrů odkázal odvolací soud na usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 106/15 ze dne 17. 3. 2015 (U 5/76 SbNU 957). Na aktuální uspořádání je podle odvolacího soudu nezletilý adaptovaný a změna ve smyslu střídavé péče, jejíž nevhodnost podpořila svým odborným názorem psychologka, by byl zásahem do stability jeho výchovného prostředí a překračovala by jeho adaptační možnosti, nadto za přetrvávajícího konfliktního vztahu mezi rodiči (z bodu 18 rozsudku).

III. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel vytýká obecným soudům, že svá rozhodnutí založily na skutkových tvrzeních, která nebyla důkazně podložena a vycházela především ze subjektivních vyjádření vedlejší účastnice nebo z jí předkládaných, jednostranně zabarvených důkazů (zpráva z dětské skupiny, zpráva psychologů).

5. Obecné soudy podle stěžovatele dostatečně neodůvodnily a srozumitelně nevysvětlily, proč není v daném případě střídavá péče možná [v rozporu s nálezy sp. zn. III. ÚS 882/22 ze dne 22. 8. 2022, sp. zn. I. ÚS 823/16 ze dne 6. 12. 2016 (N 233/83 SbNU 637); všechna rozhodnutí jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>]. Vedlejší účastníci tvrzené psychické potíže syna nebyly podle stěžovatele v řízení řádně prokázány a podle další judikatury Ústavního soudu (nález sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. 5. 2022) samy o sobě neobstojí ani další použité argumenty obecných soudů jako je prosté konstatování věku nezletilého či vzdálenosti rodičů (cca 70 km, 60 min jízdy autem). Rodiče již v rámci probíhajícího styku po dobu několika let prokázali, že jsou schopni danou vzdálenost bez potíží urazit; navíc právě model střídavé péče ušetří nutnost častého stěhování jako v případě rozšířeného styku. Stejně tak se stěžovatel vymezuje i vůči argumentu špatné komunikace rodičů a uvádí, že u partnerského rozchodu je logické, že jistá míra nekomunikace přetrvává.

6. Rozhodnutími obecných soudů bylo podle stěžovatele upozaděno východisko Ústavního soudu, podle kterého je právem obou rodičů pečovat o dítě v zásadě stejnou měrou a podílet se na jeho výchově, čemuž ekvivalentně odpovídá právo samotného dítěte na péči obou rodičů. Obecné soudy podle jeho přesvědčení nechránily práva rodičů stejnou měrou a nerozhodovaly v nejlepším zájmu dítěte. Vůči stěžovatelově faktické péči nevznesli opatrovník ani vedlejší účastnice žádné výhrady. Je-li tedy závěrem obecných soudů, že oba rodiče jsou stejně způsobilí zajistit bezproblémový vývoj a potřeby nezletilého, byl prokázán jeho silný citový vztah k oběma rodičům, není stěžovateli zřejmé, co je v daném případě – ve světle kritérií vymezených judikaturou Ústavního soudu – střídavé péči na překážku.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

7. Ústavní stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou a řádně zastoupenou advokátem v souladu s § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a je přípustná podle § 75 odst. 1 téhož zákona.

V. Vyjádření k ústavní stížnosti a replika stěžovatele

8. V souladu s § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyzval soudce zpravodaj účastníky a vedlejší účastníky řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřili. Obecné soudy jako účastníci řízení zcela odkázaly na odůvodnění svých rozhodnutí. Vedlejší účastnice sdělila, že svá práva v řízení před Ústavním soudem uplatňovat nebude.

9. Opatrovník nezletilého k výzvě Ústavního soudu popsal vývoj rodinné situace a vycházel přitom ze sdělení rodičů. Vyjádřil se, že dlouhodobě neupravený styk se stěžovatelem (po kasačním zásahu odvolacího soudu) není v zájmu nezletilého; vyvstává naléhavá potřeba, aby byl v kontaktech otce se synem (které bez úpravy na bázi

dobrovolnosti nefungují dobře) nastaven řád a pravidelnost. K formě péče o nezletilého se blíže nevyjádřil.

10. Součástí vyjádření opatrovníka byl záznam z pohovoru s nezletilým uskutečněného bez přítomnosti dalších osob počátkem letošního roku v dětské skupině, kterou nezletilý navštěvuje. Ze záznamu plyne, že navzdory upozornění ředitelky zařízení (která podávala v řízení dvě zprávy použité jako důkaz), že je dítě traumatizované a zřejmě nebude chtít komunikovat, navázal nezletilý rozhovor bez potíží, usmíval se, odpovídal adekvátně a reagoval úměrně věku – jako traumatizované dítě nepůsobil. Z obsahu rozhovoru jsou zachyceny informace, že ve školce je nezletilý spokojený, má rád oba rodiče, na tátu se těší a jezdí k němu rád, cestování nevnímá jako problém. Při pobytu u jednoho rodiče mu není smutno po druhém.

11. V replice k uvedenému vyjádření stěžovatel potvrdil, že nikdy na synovi nepozoroval nespokojenost ani s odloučením od matky, ani s cestováním.

VI. Upuštění od ústního jednání

12. Ústní jednání Ústavní soud nekonal, neboť od něj nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu) – skutková zjištění i právní argumentace potřebné pro posouzení Ústavního soudu jsou zřejmé z písemných podání účastníků a připojeného spisu nalézacího soudu zn. 14 Nc 326/2020.

VII. Hodnocení Ústavního soudu

13. Ústavní soud po seznámení s obsahem zaslaných podání i zapůjčeného spisu nalézacího soudu dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

VII. a) Obecná východiska

14. Při rozhodování soudu ve věcech péče o nezletilé naplňuje stát pozitivní závazky plynoucí z čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny a zasahuje do nejintimnější sféry skupiny jednotlivců – do jejich rodinného života; činí tak pro ochranu dětí jako zranitelných subjektů práva. Vzhledem k tomu, že každé dítě (stejně jako každý dospělý) je jedinečné, s jedinečnou historií a rodinným zázemím, je logické, že lze z rozhodovací praxe soudů vyvozovat obecné závěry jen obtížně.

15. Judikatura Ústavního soudu přesto vymezila kritéria, která musí obecné soudy z hlediska nutnosti zohlednit nejlepší zájem (zejména) dítěte vzít v úvahu při rozhodování o úpravě výchovných poměrů [srov. komplexně nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (N 105/73 SbNU 683), body 19–25]: 1) existenci pokrevního pouta mezi dítětem a osobou usilující o jeho svěřením do péče; 2) míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřením do péče dané osoby; 3) schopnost osoby usilující o svěřením dítěte do péče zajistit jeho bezproblémový vývoj a jiné potřeby; 4) přání dítěte.

16. Naplňují-li oba rodiče všechna kritéria podobnou měrou, je třeba vycházet z ústavněprávního předpokladu, že je v nejlepším zájmu dítěte, aby o ně pečovali oba rodiče [např. nález sp. zn. IV. ÚS 1921/17 ze dne 21. 11. 2017 (N 215/87 SbNU 477), bod 14]. Na obecné soudy nejsou kladeny nároky pouze z hlediska metodologie posouzení nejlepšího zájmu dítěte a práva obou rodičů vychovávat své děti, tj. ve smyslu

následování citovaných či dalších kritérií, ale též z hlediska způsobu (kvality) posouzení věci. Rozhodnutí soudu, kterým není vyhověno rodiči žádajícímu střídavou péčí, musí být přesvědčivě odůvodněno, včetně uvedení relevantních argumentů, jak se soud s jednotlivými kritérii vypořádal a proč v konkrétním případě rodič neuspěl. Obdobně by měl obecný soud uvést i kroky, které případně mohou vést k odstranění daných překážek (bod 23 nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21).

17. V obecné justici i mezi odborníky z řad psychologů, sociologů či sociálních pracovníků má střídavá péče své zastánce i odpůrce. Odpůrci kritizují nejistotu, kterou v dětech vyvolává stěhování mezi dvěma domovy (viz ČERVENKOVÁ, R., HONZÁK, R. *Všichni žijem v blázinci. Současnost očima psychiatra*. Praha: Vyšehrad, 2018, s. 125.). Zastánci kladou důraz na nezastupitelnou roli obou rodičů v životě dítěte, které často, nachází-li se ve výlučné péči pouze jednoho rodiče, vztah k druhému (někdy i za přičinění pečujícího rodiče) nenávratně ztratí (PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *Sdílené rodičovství. První vydání*. Praha: Národní institut pro děti a rodinu, 2020, s. 9.; FUCÍK, P., ŠOLCOVÁ, M. *Nové formy rodičovství: střídavá péče a hledání jejich důsledků pro děti – přehledová studie*. Sociální studia, č. 2/2022, s. 49). Obě zmiňovaná negativa mohou mít pro zdárný vývoj dítěte a jeho budoucí sociální návyky závažné důsledky. Úkolem soudu je v případě nedosažení dohody rodičů hledat „nejméně špatné ze všech špatných řešení“. Jak ovšem uvádějí citovaní sociologové Fučík se Šolcovou, „*data nepodporují tvrzení, že by průměrný konflikt mezi rodiči měl více narušující důsledky pro děti než výrazně omezený vztah s jedním z rodičů*“ (s. 44) a závěrem své přehledové studie shrnují, že „*na základě dostupné empirické literatury z oblasti sociálněvědního výzkumu věnujícího se důsledkům porozvodových uspořádání je zřejmé, že střídavá péče není v obecné rovině pro děti škodlivá. Škodlivé jsou nepřiměřené přístupy rodičů a institucí, zejména konflikt či dlouhodobá nejistota, zasahující děti*“ (s. 50).

18. Pro rodiče i pro dítě je obtížné a stresující se v situaci po rozpadu vztahu a rodiny zorientovat. V zájmu dítěte a jeho budoucího prospívání je nutné, aby rodiče oddělili rovinu partnerskou (vztahovou) a rodičovskou a uvědomili si, že ač přestávají být partnery, rodiči společného dítěte být ani jeden nepřestanou. S tím se pojí další nezbytné zjištění: výlučná péče neznamená pro rezidentního rodiče více práv při výkonu rodičovské odpovědnosti; znamená naopak více práce, starostí, odpovědnosti a povinností (zejména informačních) vůči nepečujícímu rodiči. Rodičovskou odpovědností jsou i nadále nadáni oba stejně a oba mají stejné právo o záležitostech dítěte rozhodovat; netřeba dodávat, že nejlépe společně (PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., op. cit., s. 18–19.).

19. Ač se na první pohled může zdát, že je nepodstatné, zda obecné soudy zvolí model výlučné péče s širokým stykem pro nerezidentního rodiče nebo střídavé (nestejnoměrné) péče, jde-li z faktického hlediska o stejné časové rozmezí, není tomu tak (bod 60 nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21). Obecné soudy by měly vždy zvažovat model střídavé (byť i nestejnoměrné) péče, neboť především při této formě péče je rodičům zajištěno jejich rovnocenné postavení; žádný z nich se pak nemůže opírat o větší „oprávnění“ k dítěti a argument využívat ve sporech s druhým rodičem. Uvedené východisko Ústavního soudu není projevem formalismu, jde o důležitou symboliku vnímání rodičovství jako sdíleného nejen pro rodiče, ale především pro dítě.

20. Výše zmíněná podmínka „při naplnění všech kritérií“ pak ve světle nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 mimo jiné znamená, že obecný soud nemůže závěr o nevhodnosti střídavé péče odůvodnit obecným odkazem (ať už samostatně, nebo i kumulovaně) na:

- útlý věk dítěte (body 30–32);
- stabilitu výchovného prostředí (k tomuto lze z bodu 34 přeformulovaného do třetí právní věty citovat: „3. Se zvláštní pozorností by soudy měly možnost změny modelu péče posuzovat ve věku kolem tří let dítěte. Jelikož do té doby je obvykle dominantním pečujícím rodičem matka, odmítnutí zvážení střídavé péče pouze s odkazem na stabilitu výchovného prostředí nezletilého by v této situaci variantu střídavé péče v podstatě neoprávněně vyloučilo navždy.“);
- komunikační potíže rodičů (body 37–42);
- nedostatečný vzájemný respekt k rodičovské roli druhého (body 43–46);
- odmítavý postoj psychologů (body 47–49);
- pracovní vytíženost nepečujícího rodiče či pomoc příbuzných [body 50–53; pomoc dalších osob s péčí o dítě s ohledem na pracovní či jiné závazky rodiče (nezpochybňují-li svým rozsahem a významem vlastní kompetenci rodiče o dítě se postarat) je běžnou záležitostí, ve funkčních rodinách praktikovanou bez potíží a bez pozastavení];
- vzdálenost bydlišť rodičů (bod 54);
- logistickou a adaptační náročnost střídavé péče (body 56 a 57 a k tomu zobecnění v sedmé právní větě nálezu: „7. Soudy nemohou vyloučit střídavou péči s pouhým odkazem na celkovou náročnost tohoto modelu péče pro nezletilého či rodiče. Je jejich povinností přesvědčivě odůvodnit, v čem přesně má v konkrétním případě [oproti realizaci styku dítěte s nepečujícím rodičem] ona náročnost spočívat.“).

21. Není-li obecný soud v projednání věci a odůvodnění svého rozhodnutí takto důsledný, vzniká riziko „zakonzervování“ *statu quo* nastaveného prvním rozhodnutím ve věci (popř. faktickým stavem po rozpadu rodiny), který již nepečující rodič s postupujícím časem nebude mít šanci zvrátit. V konkrétním řízení tedy musí být tvrzeno a prokázáno, proč konkrétně jsou například nízký věk dotčeného dítěte nebo špatná komunikace rodičů střídavé péči na překážku, neboť neplatí, že při výlučné péči je dítě konfliktu rodičů uchráněno; nutnost vzájemné komunikace rodičů o záležitostech a potřebách dítěte neodpadá u žádného způsobu uspořádání poměrů dítěte.

VII. b) Aplikace obecných východisek na projednávaný případ

22. Ve světle nastíněné judikatury podle Ústavního soudu z odůvodnění napadených rozhodnutí ani obsahu spisu neplyne, jaké konkrétní relevantní překážky střídavé péči o nezletilého v projednávané věci brání.

23. Nalézací soud založil své rozhodnutí na závěru o nutnosti vytvořit nezletilému stabilní výchovné prostředí. V době vydání rozsudku sice rozhodoval o tříletém dítěti; ani tak ovšem – při vědomí podrobně rozebraného nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 – z odůvodnění jeho rozsudku ani zjištěného skutkového stavu nevyplývá, proč by střídavá péče měla být v rozporu s nejlepším zájmem nezletilého.

24. Odvolací soud opřel svůj právní závěr o nevhodnosti střídavé péče (a rovněž o potřebě doplnit dokazování ohledně rozsahu styku) mimo jiné o odborný názor psychologky, jejíž objektivitu stěžovatel v řízení zpochybňoval, neboť k jejímu působení nebyl přizván. Názor psychologky odvolací soud v rozporu se zásadou ústnosti a přímosti převzal, aniž

by ji při jednání vyslechl a konfrontoval s námitkami stěžovatele [analogicky ke znaleckému důkazu podle § 127 odst. 1 o. s. ř. viz usnesení sp. zn. IV. ÚS 3470/15 ze dne 19. 7. 2016 (U 11/82 SbNU 799)]. Z vyjádření opatrovníka nezletilého přitom plyne, že po rozhodnutí odvolacího soudu se u psycholožky uskutečnila společná schůzka rodičů, na které se stěžovatel dozvěděl, že psychické problémy chlapec nemá a že problém je v komunikaci rodičů. Současně ani z předloženého záznamu pohovoru s nezletilým nevyplývá, že by pobytem u stěžovatele nějak trpěl či byl traumatizovaným dítětem (jak jej opakovaně vykreslila ředitelka školky, z jejíž zprávy odvolací soud rovněž vyšel – opět aniž by ji vyslechl při jednání – viz bod 6 rozsudku odvolacího soudu).

25. V době svého rozhodování obecné soudy (zatím) nezjišťovaly názor nezletilého, který bude nabývat na významu s postupujícím věkem. Je však úkolem obecných soudů porovnat znovu v řízení učiněná skutková zjištění a podrobit je úvaze, zda více indicií svědčí matčině verzi o křehkém psychickém zdraví nezletilého, nebo stěžovatelově verzi o bezproblémové realizaci cest i trávení společného času. Ze zprávy opatrovníka nezletilého v nyní probíhajícím řízení o úpravě styku (čl. 256) například vyplývá, že se nezletilý podivuje tomu, proč nemůže se stěžovatelem trávit více času, a že o to stojí. Také proto nejsou dosavadní důvody, které obecné soudy vedly k zavržení varianty střídavé péče o nezletilého, pro Ústavní soud dostatečně silné a přesvědčivé.

26. Ze zmiňované zprávy opatrovníka dále plyne, že vedlejší účastnice podle svého vyjádření nevidí důvod, proč by měl syn ve školce chybět „za každou cenu“. Ústavně zaručeným právem dítěte je ovšem rozvíjet vztahy s oběma svými rodiči, nikoli navštěvovat každý den mateřskou školu; jakkoli jsou předškolní vzdělávání a socializace v kolektivu dítěti prospěšné, nelze je významově stavět nad celý život ovlivňující hodnotu vztahu dítěte (a posléze i dospělého člověka) s jeho rodičem. Uvedenému postulátu koresponduje i interdisciplinární pohled odborníků, který zde Ústavní soud (mimo jiné k „překážkovému“ argumentu útlého věku) obecným soudům znovu nabízí: *„Děti od narození potřebují možnost rozvíjet si oboustranně uspokojivý, individuální vztah k oběma svým rodičům, uspořádání výchovy a péče je nutné uskutečnit vždy co nejdříve momentu, kdy dojde k rozpadu rodiny, nikoliv čekat na ‚vhodný‘ věk dítěte.“* (PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., op. cit., s. 24.). A k tomu z vlastní rozhodovací činnosti (bod 25 nálezu sp. zn. III. ÚS 882/22) dodává: *„... střídavá péče nenastupuje pouze v situaci jakéhosi předem pro ni připraveného ideálního stavu, Institut střídavé péče směřuje, vždy v nejlepším zájmu nezletilých, k zachování základního práva obou rodičů na výchovu a péči o dítě právě v situacích, kdy došlo k poruše v rodinných vztazích. Nezbytný zásah soudu, jakkoli obezřetný, tu nemůže být ‚dokonalý‘, ale pokud možno co nejvyváženější. Pozitivní závazek státu tu musí být naplněn nikoli jen konstatováním konfliktního aspektu vzájemného vztahu rodičů stran výchovy dětí, zmíněného navíc v rozhodovacích úvahách v konečném důsledku k tíži jen jednoho z nich. Namísto je naléhavé upozornění a právní dopady zmiňující apel na oba rodiče, že respekt k právu druhého na péči a výchovu dětí je nejen v zájmu nezletilých, ale i jich samotných (srov. § 883, 884 odst. 1 občanského zákoníku).“*

27. Ústavní soud kasačním nálezem nezasahuje do rozhodovací činnosti obecných soudů více, než je nezbytně nutné, tj. nad rámec ochrany ústavně zaručených práv. Nenařizuje obecným soudům, zda má být nezletilý svěřen do rovnoměrné či asymetrické péče rodičů; jak je ovšem uvedeno výše, z psychologického hlediska vnímání rodinné situace není nepodstatné, zda je péče upravena jako výlučná či střídavá. Pro zajištění rovnocenného

postavení rodičů je nejvhodnější (a zároveň nejjednodušší) péče střídavá (byť i nestejněměrná, neboť i ta se v rozhodovací praxi obecných soudů bez potíží vyskytuje – srov. např. rozsudek Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou, č. j. 4 P 28/2013-2350 ze dne 15. 5. 2019 ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě č. j. 72 Co 347/2019-3779 ze dne 11. 5. 2020, které jsou Ústavnímu soudu známy z jeho rozhodovací činnosti ve věci vedené pod sp. zn. I. ÚS 81/23). Ať již obecné soudy posoudí zjištěný skutkový stav po právní stránce jakkoli, závěrem Ústavního soudu je, že nevyjdou-li najevo nové zásadní okolnosti, na základě dosud učiněných skutkových zjištění rozhodnutí o výlučné péči vedlejší účastnice z ústavněprávního hlediska neobstojí.

VIII. Závěr

28. Ústavní soud na základě výše uvedených důvodů po projednání věci mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu, neboť jimi byla porušena ústavní práva stěžovatele podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny.

29. Na obecných soudech nyní bude, aby zohlednily nosné důvody tohoto kasačního nálezu i další zde citované a obecně závazné judikatury Ústavního soudu a podle ní upravily poměry nezletilého, s respektem k rovnocennému postavení obou rodičů a s přihlédnutím k jeho aktuálním potřebám. Ústavní soud si je vědom, že svou kasační pravomoc uplatňuje v situaci, kdy z rozhodnutí odvolacího soudu probíhá před nalézacím soudem znovu řízení o úpravě styku stěžovatele s nezletilým; předmět tohoto řízení se odvíjí od svěřeni nezletilého do výlučné péče vedlejší účastnice, které nyní pozbývá podkladu. Smysl, účel a komplexní povaha nesporného řízení ve věcech péče o nezletilé [srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS 2611/20 ze dne 22. 12. 2020 či nálezy sp. zn. IV. ÚS 1328/20 ze dne 28. 7. 2020 (N 157/101 SbNU 98)] nicméně nalézacímu soudu bez procesních komplikací umožňují rozhodnout znovu meritorně o všech otázkách úpravy poměrů nezletilého.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 8. února 2023

Vladimír Sládeček
předseda senátu